

TA'LIM JARAYONIDA PEDAGOGIK VAZIFALARNI HAL ETISH ORQALI FIKRLASH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH

Qodirova Qunduz Xusin qizi

Osiyo Xalqaro Universiteti Xorazm filiali talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim jarayonida pedagogik vazifalarni hal etish orqali ta'lim oluvchilarning fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Pedagogik vazifalarning mohiyati, ularning o'quvchilar tafakkuriga ta'siri, fikrlash turlarini shakllantirishdagi o'rni hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida samarali tashkil etish yo'llari tahlil qilingan. Maqolada muammoli ta'lim, interaktiv metodlar va kompetensiyaviy yondashuvning ahamiyati asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim jarayoni, pedagogik vazifa, fikrlash qobiliyati, tanqidiy fikrlash, muammoli ta'lim, interaktiv metodlar, kompetensiya.

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы развития мыслительных навыков учащихся путем решения педагогических задач в современном образовательном процессе. Анализируются сущность педагогических задач, их влияние на мышление учащихся, их роль в формировании типов мышления, а также способы эффективной организации на основе современных педагогических технологий. В статье обосновывается важность проблемно-ориентированного обучения, интерактивных методов и компетентностного подхода.

Ключевые слова: образовательный процесс, педагогическая задача, мыслительные навыки, критическое мышление, проблемно-ориентированное обучение, интерактивные методы, компетентность.

Abstract. This article discusses the issues of developing students' thinking skills by solving pedagogical tasks in the modern educational process. The essence of pedagogical tasks, their impact on students' thinking, their role in the formation

of thinking types, and ways of effective organization based on modern pedagogical technologies are analyzed. The article substantiates the importance of problem-based learning, interactive methods, and a competency-based approach.

Keywords: *educational process, pedagogical task, thinking skills, critical thinking, problem-based learning, interactive methods, competency.*

Kirish. Hozirgi globallashuv, fan va texnologiyalarning jadal rivojlanishi sharoitida ta'lim tizimi oldiga yangi talablar qo'yilmoqda. Endilikda ta'lim jarayoni faqat bilim berishga emas, balki shaxsning fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga, mustaqil qaror qabul qila olishiga va hayotiy muammolarni hal etish kompetensiyalarini shakllantirishga yo'naltirilmoqda. Shu bois pedagogik faoliyatda pedagogik vazifalarni to'g'ri belgilash va ularni samarali hal etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Pedagogik vazifalar ta'lim jarayonining asosiy tarkibiy qismi bo'lib, ular orqali o'quvchilarning bilish faoliyati faollashtiriladi. Aynan ushbu vazifalarni hal etish jarayonida o'quvchilarning mantiqiy, tanqidiy va ijodiy fikrlash qobiliyatlari shakllanadi va rivojlanadi.

Pedagogik vazifa tushunchasi va uning mohiyati. Pedagogik vazifa — bu ta'lim maqsadlariga erishish uchun o'qituvchi tomonidan o'quvchilarga beriladigan didaktik, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi topshiriqlar majmuasidir. Ular o'quvchilarning bilim darajasi, yosh xususiyatlari, qiziqishlari va individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda ishlab chiqiladi.

Pedagogik vazifalar faqat tayyor bilimni o'zlashtirishga emas, balki o'quvchini faol fikrlashga, tahlil qilishga, solishtirishga, umumlashtirishga va xulosa chiqarishga undaydi. Shuning uchun ham pedagogik vazifalar ta'lim jarayonining har bir bosqichida muhim o'rin tutadi.

Pedagogik vazifalarni hal etish jarayoni va fikrlash qobiliyati. Pedagogik vazifalarni hal etish jarayonida o'quvchi faol subyekt sifatida namoyon bo'ladi. U vazifani tushunadi, muammoni aniqlaydi, yechim variantlarini izlaydi va xulosaga keladi. Bu jarayon esa fikrlash faoliyatining turli bosqichlarini qamrab oladi.

Mazkur jarayonda quyidagi fikrlash turlari rivojlanadi:

- **Mantiqiy fikrlash** – ma'lumotlar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash, sabab-oqibat munosabatlarini tushunish;
- **Tanqidiy fikrlash** – axborotni tahlil qilish, baholash va unga nisbatan munosabat bildirish;
- **Ijodiy fikrlash** – muammoga noodatiy, yangicha yondashuv topish;
- **Mustaqil fikrlash** – o'z qarashlarini asoslab bera olish va himoya qilish.

Ayniqsa, muammoli vaziyatlarga asoslangan pedagogik vazifalar o'quvchilarning tafakkurini rivojlantirishda katta samara beradi.

Muammoli ta'lim va pedagogik vazifalar

Muammoli ta'lim pedagogik vazifalarni tashkil etishning eng samarali shakllaridan biri hisoblanadi. Bu yondashuvda o'quvchilarga tayyor bilim berilmaydi, balki muammoli vaziyat yaratiladi. O'quvchilar ushbu muammoni hal etish jarayonida bilimlarni mustaqil ravishda egallaydilar.

Muammoli vazifalar o'quvchilarda izlanish faoliyatini rivojlantiradi, ularda qiziqish uyg'otadi va ta'lim jarayonini jonlantiradi. Natijada o'quvchilar bilimni chuqurroq o'zlashtiradi va uni amaliyotda qo'llash ko'nikmasiga ega bo'ladi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va fikrlashni rivojlantirish

Bugungi kunda ta'lim jarayonida pedagogik vazifalarni hal etishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar keng qo'llanilmoqda. Jumladan:

- interaktiv metodlar (aqliy hujum, klaster, debat);
- keys-stadi texnologiyasi;
- loyiha asosida ta'lim;
- axborot-kommunikatsiya texnologiyalari.

Mazkur texnologiyalar o'quvchilarning faolligini oshiradi, jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi va fikrlash qobiliyatini mustahkamlaydi.

Ta'lim jarayonida pedagogik vazifalarni hal etish o'quvchilarning fikrlashlarini rivojlantirishda markaziy o'rin egallaydi. Pedagogik mahsulotlar

mazmunan o'quvchilarning bilish qobiliyatini faollashtirishga oshirish bo'lib, ular orqali ta'lim jarayonining jarayonlarini bosqichma-bosqich amalga oshirish. Amaldagi o'quvchilarda bilimlarni o'zlashtirish bilan bir qatorda, ularni tahlil qilish, umumlashtirish va amaliy faoliyatda qo'llash ko'rinishini shakllantiradi.

Pedagogik vazifalarni hal etish jarayonida o'quvchi bilim oluvchi sub'ektdan faol fikrlovchi shaxsga aylanadi. Bu jarayonda o'qituvchi yo'lovchi va tashkilotchi rolini bajarish. Vazifalar mazmunining muammoli xarakterga ega bo'lishi o'quvchilarni mustaqil izlanishga undaydi. Ular berilgan vaziyatni tahlil qiladi, muammoni aniqlaydi, turli yechim variantlarini ko'rib chiqadi va eng maqbul natijaga keladi. Bu esa fikrlash jarayonining barcha bosqichlarini oladi.

Pedagogik vositalar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantiradi. Mantiqiy fikrlash sabab-oqibat bog'lanishlarini aniqlash, shaxsiy aloqalarni anglash va tuzatishda namoyon bo'ladi. barcha, fanlararo integratsiyaga o'yinchilarning tafakkurini yanada rivojlanadi va bilimlarni tizimli o'zlashtirishga xizmat qiladi.

Bundan pedagogik vazifalarni hal etish jarayonida fikrlash ko'rinishini yaratishi shakllanadi. O'quvchilar berilgan axborotni tahlil qilish, uni ishonchligini va turli nuqtai nazarlarni solishtirish orqali mustaqil fikr bildirishga o'rganadilar. Tanqidiy fikrlashga harakat qiladigan his-tuyg'ularni o'quvchilarda mas'uliyatni kuchaytiradi.

Ijodiy fikrlash ham pedagogik mahoratni hal etish jarayonida muhim kasb etadi. O'z foydalanuvchilariga ochiq holda, bir nechta yechimga ega bo'lgan boshqaruvchi foydalanuvchi tasvir doirasini boshqaradi. Ijodiy orqali o'quvchilarni yangicha ishlab chiqarishlarni izlashga, noodatiy bildirishga va o'zg'oyalarni asoslashga harakat qiladilar. Bu esa shaxsning intellektual rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi.

Pedagogik vazifalarni hal etishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan yuk tashish ta'limini oshirish. Jumladan, muammoli ta'lim, keys-stadi, asosida o'qitish va interaktiv metodlar o'quvchilarning fikrlash qobiliyatini faollashtirish.

Ushbu texnologiyalar orqali o'quvchilar real hayotiy yordamga duch keladi va ularning hal jarayonida bilim, ko'nikma hamda malakalarni egallaydi.

Pedagogik vositalarni shunday qilib tashkil etish va ularni hal etishga yo'naltirilgan ta'lim jarayonida fikrlash va rivojlantirishning muhim omillari. O'qituvchi tomonidan puxta dasturiy ta'minot pedagogik boshqaruvchi o'quvchilarning intellektual dasturiy ta'minoti hamda ularni mustaqil, tanqidiy va ijodiy fikrlovchi sifatida shakllantiradi.

Xulosa qilib aytganda, ta'lim jarayonida pedagogik vazifalarni samarali tashkil etish va ularni hal etishga yo'naltirish o'quvchilarning fikrlash qobiliyatini rivojlantirishning muhim sharti hisoblanadi. Pedagogik vazifalar orqali o'quvchilar bilimlarni ongli ravishda o'zlashtiradi, mustaqil fikrlashga o'rganadi va hayotiy muammolarni hal etish kompetensiyasiga ega bo'ladi. Shuning uchun ta'lim jarayonida pedagogik vazifalarni ishlab chiqish va ularni amaliyotga tatbiq etish pedagog oldidagi eng muhim vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdurahmonov A. **Pedagogika nazariyasi va amaliyoti**. – Toshkent, 2020.
2. Yo'ldoshev J., Usmonov S. **Zamonaviy pedagogik texnologiyalar**. – Toshkent, 2019.
3. Bloom B. **Taxonomy of Educational Objectives**. – London, 2017.
4. Dewey J. **Democracy and Education**. – New York, 2018.